

FÆLLES PRAKSIS
VAREMÆRKER, DER STRIDER MOD DEN
OFFENTLIGE ORDEN ELLER
SÆDELIGHEDEN

BILAG – POTENTIelt RELEVANTE
JURIDISKE KILDER I SPØRGSMÅLET
OM YTRINGSFRIHED

BILAG – POTENTIELT RELEVANTE JURIDISKE KILDER I SPØRGSMÅLET OM YTRINGSFRIHED

1	DOKUMENTETS FORMÅL	1
2	JURIDISK RAMME	1
2.1	EU-lovgivning	1
2.2	Andre relaterede instrumenter	2
3	RELEVANT RETSPRAKSIS	3
3.1	Retspraksis fra Den Europæiske Unions Domstol	3
3.1.1	Fack Ju Göhte-sagen.....	3
3.1.2	Forslag til afgørelse fra generaladvokat M. Bobek i forbindelse med sagen om Fack Ju Göhte	4
3.2	Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis	5
3.2.1	Sekmadienis Ltd. v Lithuania, Appl. nr. 69317/14, 30. januar 2018	5
3.2.2	Dor v Romania, Appl. nr. 55153/12, 25. august 2015	8
3.2.3	Vajnai v Hungary, Appl. nr. 33629/06, 8. juli 2008.....	11

1 DOKUMENTETS FORMÅL

Den fælles praksis CP14 indeholder ikke en analyse af, hvordan der bør foretages en vurdering af indvirkningen af ytringsfriheden på anvendelsen af artikel 4, stk. 1, litra f), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2015/2436 af 16. december 2015 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varemærker (varemærkedirektivet). Dette spørgsmål er i øjeblikket ikke fastlagt i EU-varemærkeretten. Dette bilag er derfor udarbejdet for at give oplysninger, der er aktuelle pr. 7. september 2023 ⁽¹⁾ om potentielt relevante juridiske kilder for anvendelsen af artikel 10 i den europæiske menneskerettighedskonvention og artikel 11 i EU's charter om grundlæggende rettigheder i relation til anvendelsen af artikel 4, stk. 1, litra f), i varemærkedirektivet.

Afsnit 2 indeholder relevante juridiske kilder, der skal tages i betragtning ved vurderingen af denne hindring for registrering.

Derudover er relevant retspraksis blevet undersøgt, idet der særligt fokuseres på den vejledning, som Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har udgivet om den generelle anvendelighed af artikel 10 i EMRK, som indeholder nøgleprincipper på dette område, og relevant præcedens og retspraksis.

I denne henseende indeholder afsnit 3 i dette dokument uddrag af retspraksis fra EU-Domstolen og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, som er udvalgt på grundlag af deres relevans for emnet for den fælles praksis. For at få en dybere forståelse af emnet og den retspraksis, der er nævnt nedenfor, anbefales det at benytte ovennævnte vejledning og læse den retspraksis, der er nævnt i dette bilag, i sin helhed.

2 JURIDISK RAMME

2.1 EU-lovgivning

- **Direktiv (EU) 2015/2436 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varemærker (varemærkedirektivet) ⁽²⁾**

Betragtning 27 til varemærkedirektivet

Dette direktiv bør "anvendes på en måde, som sikrer fuld respekt for de grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder, navnlig ytringsfriheden".

- **Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder ⁽³⁾**

Artikel 11 – Ytrings- og informationsfrihed:

1. Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at modtage eller meddele oplysninger eller tanker uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til landegrænser.
2. Mediefrihed og mediernes pluralisme respekteres.

⁽¹⁾ Den dato, hvor drøftelserne om den fælles praksis CP14 blev afsluttet, og de endelige udgaver af den fælles praksis og bilaget blev bekræftet.

⁽²⁾ [Europa-Parlamentets og Rådets direktiv \(EU\) 2015/2436 af 16. december 2015 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varemærker.](#)

⁽³⁾ [Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder.](#)

Artikel 16 – Frihed til at oprette og drive egen virksomhed:

Friheden til at oprette og drive egen virksomhed anerkendes i overensstemmelse med EU-retten og national lovgivning og praksis.

Artikel 17 – Ejendomsret

2. Intellectuel ejendomsret er beskyttet.

- **Den europæiske menneskerettighedskonvention (EMRK) ⁽⁴⁾**

Artikel 10

1. Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at give eller modtage meddelelser eller tanker, uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til grænser. Denne Artikel forhindrer ikke stater i at kræve, at radio-, fjernsyns- eller filmforetagender kun må drives i henhold til bevilling.

2. Da udøvelsen af disse frihedsrettigheder medfører pligter og ansvar, kan den underkastes sådanne formelle bestemmelser, betingelser, restriktioner eller straffebestemmelser, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, territorial integritet eller offentlig sikkerhed, for at forebygge uorden eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden for at beskytte andres gode navn og rygte eller rettigheder, for at forhindre udspredelse af fortrolige oplysninger eller for at sikre domsmagtens autoritet og upartiskhed.

2.2 Andre relaterede instrumenter

- [Vejledning om artikel 10 i den europæiske menneskerettighedskonvention](#)

[Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights – Freedom of expression](#) ajourføres regelmæssigt. Selv om denne vejledning ikke er bindende for Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, indeholder den en trinvis analyse af spørgsmål relateret til ytringsfriheden i de sager, som denne domstol har ført, samt talrige eksempler på kasuistik og retspraksis af relevans for advokater og til illustration af dens fortolkning på forskellige områder.

De mest relevante punkter i denne vejledning i forhold til emnet for CP14, dvs. varemærker, der strider mod den offentlige orden eller sædeligheden, er følgende:

- I Indledning.
- I(B) Generelle overvejelser om artikel 10 i domstolens retspraksis.
- II Specifikke spørgsmål om vurderingen af antagelighed i sager vedrørende artikel 10 i konventionen.
- III Domstolens undersøgelse af artikel 10-sager: en trinvis analyse.
- XI Ytringsfrihed og de legitime mål for national sikkerhed, territorial integritet eller offentlig sikkerhed, forebyggelsen af uorden eller kriminalitet.

⁽⁴⁾ [Den europæiske menneskerettighedskonvention](#).

- XII Ytringsfrihed og beskyttelsen af sundhed eller moral.
- XIV Pluralisme og ytringsfrihed.
- XIV(F) Pluralisme og minoriteters ytringsfrihed.

3 RELEVANT RETSPRAKSIS

3.1 Retspraksis fra Den Europæiske Unions Domstol

3.1.1 *Fack Ju Göhte-sagen* ⁽⁵⁾

I dette tilfælde var det ansøgte varemærke ordmærket "Fack Ju Göhte", som er titlen på en af de mest populære film i 2013 i Tyskland.

Dette tegn blev nægtet registrering på grundlag af artikel 7, stk. 1, litra f), i forordning (EF) nr. 207/2009, sammenholdt med artikel 7, stk. 2, i samme forordning. De efterfølgende klager blev afvist af henholdsvis EUIPO's appelkamre og Retten. Domstolen ophævede imidlertid Rettens dom og annullerede EUIPO's afgørelse om afslag på varemærket.

Denne dom er væsentlig, fordi den anerkender, at der skal tages hensyn til ytringsfriheden i overensstemmelse med betragtning 21 i forordning (EU) 2017/1001 om EU-varemærker ⁽⁶⁾ (og i overensstemmelse med betragtning 27 i varemærkedirektivet).

I forbindelse med disse konklusioner blev der også taget hensyn til kontekstuelle elementer, herunder følgende citater fra Fack Ju Göhte-dommen:

... stor succes i den brede tysktalende kundekreds, at dens titel tilsyneladende ikke skabte noget særligt postyr, samt at filmen blev frigivet til visning for et yngre publikum, og at Göhte-Institutet, som er Forbundsrepublikken Tysklands kulturinstitut, der er aktivt på verdensplan og bl.a. har til opgave at fremme kendskab til det tyske sprog, bruger filmen til pædagogiske formål.

6. Følgende fremgår af betragtning 21 i forordning 2015/2424:

(21) [...] Desuden bør denne forordning anvendes på en måde, som sikrer fuld respekt for de grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder, **navnlig ytringsfriheden**.

7. **Betragtning 21 til forordning 2017/1001 gengiver ordret** den formulering i betragtning 21 til forordning **2015/2424**, som er anført i foregående punkt.

56. I modsætning til, hvad Retten fastslog i den appellerede doms præmis 29, ifølge hvilken "der inden for området kunst, kultur og litteratur er et permanent ønske om at bevare ytringsfriheden, som ikke findes inden for varemærkeområdet", skal det endelig tilføjes, at ytringsfriheden, som er nedfældet i artikel 11 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, således som EUIPO har anerkendt i retsmødet, og som generaladvokaten har anført i punkt 47-57 i forslaget til afgørelse, skal tages i betragtning ved anvendelsen af artikel 7, stk. 1, litra f), i forordning nr. 207/2009. En sådan konklusion understøttes i øvrigt af såvel betragtning 21 til **forordning 2015/2424** om ændring af forordning nr. 207/2009 som betragtning 21 til **forordning 2017/1001**, der **udtrykkeligt understreger** behovet for at anvende disse forordninger på en måde, som sikrer fuld respekt for **de grundlæggende rettigheder** og frihedsrettigheder, **navnlig**

⁽⁵⁾ 27/02/2020, C-240/18 P, Fack Ju Göhte, EU:C:2020:118.

⁽⁶⁾ [Europa-Parlamentets og Rådets forordning \(EU\) 2017/1001 af 14. juni 2017 om EU-varemærker.](#)

ytringsfriheden.

3.1.2 Forslag til afgørelse fra generaladvokat M. Bobek i forbindelse med sagen om Fack Ju Göhte ⁽⁷⁾

47. Ytringsfriheden spiller nemlig en rolle inden for varemærkelovgivningen.

48. For det første udgør respekt for de grundlæggende rettigheder en betingelse for enhver EU-foranstaltning lovlighed. Anvendelsesområdet for Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter "chartret") og **de grundlæggende rettigheder, som sikres derved, gælder enhver aktivitet eller undladelse fra Unionens institutioners og organers side. [...] Det samme gælder naturligvis inden for varemærkeområdet for Unionens organers, herunder EUIPO's, aktiviteter og undladelser.**

49. For det andet er en potentiel aktivitets kommercielle karakter ikke nogen grund til at begrænse eller helt udelukke beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder. [...] Det kan bemærkes, at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (herefter "**Menneskerettighedsdomstolen**") **har fastslået, at ytringsfriheden, som sikret i artikel 10 EMRK, finder anvendelse uafhængigt af meddelelsens type, herunder når der er tale om en kommerciel reklame.** [...] Den har anvendt ytringsfriheden specifikt ved evaluering af begrænsninger pålagt varemærker og andre former for reklame i henhold til national lovgivning. [...]

50. For det tredje blev **ytringsfrihedens anvendelighed inden for varemærkeområdet udtrykkeligt bekræftet i præambelen til forordning (EU) 2015/2424 om ændring af forordning nr. 207/2009, og den er i dag anerkendt i forordning 2017/1001.** [...].

51. For det fjerde og ganske subsidært er en sådan forståelse af loven endvidere **i tråd med Rettens tidligere retspraksis (24) og med EUIPO's egen afgørelsespraksis.** [...].

52. **Ytringsfriheden finder således klart anvendelse inden for varemærkelovgivningens område. ...**

56. Sammenfattende må det siges, at selv om ytringsfriheden **ikke er et primært mål med varemærkelovgivningen**, er den klart til stede deri. Set i dette lys tilsigter den omhandlede udtalelse, som Retten fremsatte i præmis 29 i sin argumentation, måske at viderebringe en lidt anden idé: Ikke at ytringsfriheden ikke spiller nogen som helst rolle i varemærkelovgivningen, men snarere, at den vægt, som ytringsfriheden skal tillægges inden for varemærkeområdet **i modsætning til inden for områderne kunst, kultur og litteratur, til en vis grad kan være en anden, måske en anelse mindre, i den overordnede afvejning af de foreliggende rettigheder og interesser.**

57. [...] Selv om ytringsfriheden såvel som andre grundlæggende rettigheder, der potentielt måtte stå på spil, **skal tages i betragtning i den overordnede afvejning**, er beskyttelsen af ytringsfrihed **ikke det primære mål med varemærkebeskyttelse.**

⁽⁷⁾ [Forslag til afgørelse fra generaladvokat M. Bobek](#), fremsat den 2. juli 2019, "Varemærkebeskyttelse og ytringsfrihed", præmis 45-57.

3.2 Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis

Som det fremgår af den tidligere nævnte vejledning fra Menneskerettighedsdomstolen, omfatter anvendelsen af konventionens artikel 10 "også oplysninger af kommerciel karakter". I denne henseende henvises der i nærværende dokument navnlig til følgende domme – selv om det er tilrådeligt sideløbende at konsultere *vejledningen om artikel 10 i den europæiske menneskerettighedskonvention*:

3.2.1 *Sekmadienis Ltd. v Lithuania, Appl. nr. 69317/14, 30. januar 2018* ⁽⁸⁾

Denne sag vedrører en reklamekampagne med modeller, der ligner religiøse figurer, og som indeholder følgende tekster: "MOTHER OF GOD, WHAT A DRESS"; "Jesus, Mary What A Style" og "JESUS, WHAT A JEANS". Klagen gik på, at reklamerne nedgjorde religiøse symboler, virkede stødende på religiøse personer og rummede "en fare for, at samfundet kan miste den nødvendige andagtsfølelse og grundlæggende respekt for åndelighed". Som følge heraf blev virksomheden pålagt en bøde af de litauiske myndigheder på grund af den omstændighed, at de annoncer, som den havde anvendt, blev anset for at være i strid med sædeligheden.

I dette tilfælde blev ytringsfriheden anvendt på reklamer, der har et rent kommercielt formål.

Menneskerettighedsdomstolen konkluderede, at de litauiske myndigheder havde krænket retten til ytringsfrihed, fordi de ikke havde fundet en balance mellem på den ene side hensynet til sædeligheden og beskyttelsen af religiøse personers rettigheder og på den anden side den sagsøgende virksomheds ret til ytringsfrihed.

2. Domstolens vurdering

a) Hvorvidt der var tale om et indgreb

[...]

ii) Anvendelse af ovennævnte principper i den foreliggende sag

66. I den foreliggende sag var det omtvistede indgreb baseret på artikel 4, paragraf 2, stk. 1, i loven om reklame, som forbød reklame "i strid med sædeligheden" (se præmis 34 ovenfor). **Domstolen er enig med staten i, at begrebet sædelighed nødvendigvis er bredt og kan ændre sig over tid, og at en præcis juridisk definition derfor muligvis ikke lader sig gøre** (se præmis 53 ovenfor). **Den mener, at det ville være urealistisk at forvente, at den nationale lovgiver opstiller en udtømmende liste over handlinger, der strider mod sædeligheden** (se mutatis mutandis, Kudrevičius and Others v Lithuania [GC], nr. 37553/05, præmis 113, EMRK 2015).

[...]

d) Hvorvidt indgrebet var nødvendigt i et demokratisk samfund

i) Relevante generelle principper

70. Domstolen har konsekvent fastslået, at ytringsfriheden udgør et af de

⁽⁸⁾ <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-180506%22%7D>

væsentlige fundamentet i et demokratisk samfund og en af de grundlæggende betingelser for dets fremskridt og for den enkeltes selvrealisering. Med forbehold af artikel 10, stk. 2, gælder den ikke kun for de "meddelelser" eller "tanker", der modtages positivt eller betragtes som ikke-stødende eller ligegyldige, men også for dem, der er stødende, chokerende eller foruroligende. Det er de krav, der stilles af mangesidigheden, tolerancen, og åbenheden, uden hvilke der ikke kan være et "demokratisk samfund". Som nedfældet i artikel 10 er ytringsfriheden underlagt undtagelser, som dog skal fortolkes strengt, og behovet for eventuelle begrænsninger skal fastslås på overbevisende måde (se Von Hannover v Germany (nr. 2) [GC], nr. 40660/08 og 60641/08, præmis 101, EMRK 2012; Bédat v Switzerland [GC], nr. 56925/08, præmis 48, EMRK 2016; og Satakunnan Markkinapörssi Oy og Satamedia Oy, citeret ovenfor, præmis 124).

71. Adjektivet "nødvendige" i artikel 10, stk. 2, forudsætter, at der er et presserende socialt behov. De kontraherende stater har en vis skønsmargen til at vurdere, om der er et sådant behov, men det går hånd i hånd med det europæiske tilsyn, og omfatter både lovgivningen og de afgørelser, der gennemfører den, selv dem, der er truffet af en uafhængig domstol. Domstolen er derfor bemyndiget til at træffe den endelige afgørelse om, hvorvidt en "begrænsning" kan forenes med ytringsfriheden som beskyttet ved artikel 10 (se Mouvement raélien suisse v Switzerland [GC], nr. 16354/06, præmis 48, EMRK 2012 (uddrag); Animal Defenders International v the United Kingdom [GC], nr. 48876/08, præmis 100, EMRK 2013 (uddrag); og Bédat, citeret ovenfor, præmis 48).

72. Domstolens opgave, når den udøver sin tilsynskompetence, er ikke at træde i stedet for de kompetente nationale myndigheder, men snarere i henhold til artikel 10 at efterprøve de afgørelser, de traf i medfør af deres skønsmæssige beføjelser. Det betyder ikke, at tilsynet er begrænset til at fastslå, om den indklagede stat udøvede sit skøn med rimelighed, omhu og i god tro; domstolen skal tage stilling til det påklagede indgreb i lyset af sagen som helhed og afgøre, om det stod "i rimeligt forhold til det legitime mål, der forfølges", og om de grunde, som de nationale myndigheder fremførte for at retfærdiggøre det, er "relevante og tilstrækkelige". I den forbindelse skal domstolen sikre sig, at de nationale myndigheder anvendte standarder, der var i overensstemmelse med principperne i artikel 10, og at de desuden baserede sig på en acceptabel vurdering af de relevante fakta (se Mouvement raélien Suisse, citeret ovenfor, præmis 48; Morice v France [GC], nr. 29369/10, præmis 124, EMRK 2015; og Medžlis Islamske Zajednice Brčko and Others v Bosnia and Herzegovina [GC], nr. 17224/11, præmis 75, 27. juni 2017).

73. Domstolen gentager endvidere, at bredden af de kontraherende staters skønsmargen varierer afhængigt af en række faktorer, hvoraf den pågældende type ytring er af særlig betydning. Den har konsekvent fastslået, at artikel 10, stk. 2, i konventionen kun i ringe grad åbner op for begrænsninger af politiske ytringer eller debatter om spørgsmål af offentlig interesse (se Baka v Hungary [GC], nr. 20261/12, præmis 159, EMRK 2016, og Satakunnan Markkinapörssi Oy og Satamedia Oy, citeret ovenfor, præmis 167). De kontraherende stater har dog

generelt adgang til en større skønsmargen, når de regulerer ytringsfriheden i forbindelse med forhold, der kan krænke dybt personlige overbevisninger inden for den moralske eller navnlig den religiøse sfære (se Wingrove, citeret ovenfor, præmis 58, og Murphy v Ireland, nr. 44179/98, præmis 67, EMRK 2003-IX (uddrag)). På samme måde har stater en bred skønsmargen, når det gælder regulering af ytringer i kommerciel eller reklamemæssig sammenhæng (se markt intern Verlag GmbH og Klaus Beermann v Germany, 20. november 1989, præmis 33, serie A, nr. 165; Hertel, citeret ovenfor, præmis 47; og Mouvement raélien Suisse, citeret ovenfor, præmis 61).

74. **Domstolen gentager endelig, at i henhold til artikel 10, stk. 2, medfører udøvelsen af ytringsfriheden pligter og ansvar. Blandt dem, og i sammenhæng med religiøse overbevisninger, er det generelle krav om at sikre personer af sådanne overbevisninger den fredelige udøvelse af de rettigheder, der er garanteret i henhold til artikel 9, herunder en pligt til så vidt muligt at undgå udtryk, der med hensyn til hellige genstande er vilkårligt stødende for andre og blasfemiske** (se Otto-Preminger-Institut v Austria, 20. september 1994, præmis 49, serie A, nr. 295-A; Murphy, citeret ovenfor, præmis 65; İ.A. v Turkey, nr. 42571/98, præmis 24, EMRK 2005-VIII; Giniewski v France, nr. 64016/00, præmis 43, EMRK 2006-I; og Klein, citeret ovenfor, præmis 47).

ii) Anvendelse af ovennævnte principper i den foreliggende sag

[...]

78. **Domstolen har tidligere fastslået, at det ikke kan udelukkes, at et udtryk, som ikke umiddelbart er stødende, kan virke stødende under visse omstændigheder (se Murphy, citeret ovenfor, præmis 72). Det er derfor op til de nationale domstole at give relevante og tilstrækkelige grunde til, at reklamer, som efter domstolens opfattelse ikke umiddelbart var stødende, alligevel var i strid med sædeligheden** (se mutatis mutandis, VgT Verein gegen Tierfabriken v Switzerland, nr. 24699/94, præmis 75-76, EMRK 2001-VI). **Domstolen bemærker også, at ikke enhver brug af religiøse symboler i reklamer, som anført af staten, ville være i strid med artikel 4, paragraf 2, stk. 1, i loven om reklamer** (se præmis 53 ovenfor), hvilket betyder, at i det mindste en forklaring på, hvorfor det særlige udtryk, som den sagsøgende virksomhed havde valgt, var i strid med sædeligheden, også var påkrævet i henhold til national lovgivning.

[...]

81. Domstolen bemærker endvidere, at nogle af myndighederne lagde betydelig vægt på den omstændighed, at omkring hundrede personer havde klaget over reklamerne (se præmis 18 og 25 ovenfor). Den har ingen grund til at betvivle, at disse personer har været oprigtigt stødte. **Domstolen gentager dog, at ytringsfriheden også gælder for tanker, der er stødende, chokerende eller foruroligende (se henvisningerne i punkt 70 ovenfor). Den gentager også, at i et pluralistisk demokratisk samfund kan de, der vælger at udøve friheden til at manifestere deres religion, ikke med rimelighed forvente at blive fritaget for al**

kritik. De skal tolerere og acceptere andres fornægtelse af deres religiøse overbevisning og endda andres udbredelse af doktriner, der er fjendtligt indstillet over for deres tro (se Otto-Preminger-Institut, præmis 47, og *İ.A. v Turkey*, præmis 28, begge citeret ovenfor; se også Venedigkommissionens holdning i punkt 49 ovenfor). Selv om reklamerne havde et kommercielt formål og ikke kan siges at udgøre "kritik" af religiøse tanker (se præmis 76 ovenfor), er de gældende principper efter domstolens opfattelse ikke desto mindre de samme (se i denne sammenhæng især de nationale myndigheders konklusioner om, at reklamerne tilskyndede til en frivol holdning til den kristne tros etiske værdier, i præmis 18 ovenfor).

82. [...] Efter domstolens opfattelse kan det ikke antages, at enhver, der har tilkendegivet, at han eller hun tilhører den kristne tro, nødvendigvis ville betragte reklamerne som stødende, og staten har ikke fremlagt noget bevis for det modsatte. Ikke desto mindre, selv hvis man antager, at flertallet af den litauiske befolkning faktisk finder reklamerne stødende, **gentager domstolen, at det ville være uforeneligt med de underliggende værdier i konventionen, hvis en minoritetsgruppes udøvelse af rettigheder i henhold til konventionen blev gjort betinget af, at holdningerne blev accepteret af flertallet. Hvis det var tilfældet, ville en minoritetsgruppes ret til bl.a. ytringsfrihed blive blot teoretisk i stedet for praktisk og effektiv som krævet i konventionen** (se *mutatis mutandis*, *Barankevich v Russia*, nr. 10519/03, præmis 31, 26. juli 2007; *Alekseyev v Russia*, nr. 4916/07 og 2 andre, præmis 81, 21. oktober 2010; og *Bayev and Others*, citeret ovenfor, præmis 70).

83. Derfor **konkluderer domstolen, at de nationale myndigheder ikke fandt en rimelig balance mellem på den ene side hensynet til sædeligheden og beskyttelsen af religiøse personers rettigheder og på den anden side den sagsøgende virksomheds ret til ytringsfrihed**. Ordlyden i deres afgørelser – såsom "i dette tilfælde er spillet gået for vidt" (se præmis 11 ovenfor), "den grundlæggende respekt for åndelighed er ved at forsvinde" (se præmis 15 ovenfor), "upassende brug [af religiøse symboler] nedværdiger dem [og] er i strid med universelt accepterede moralske og etiske normer" (se præmis 25 ovenfor) og "religiøse personer reagerer meget stærkt på enhver brug af religiøse symboler eller religiøse personer i reklamer" (se præmis 11, 13, 15 og 18 ovenfor) – viser, at **myndighederne gav absolut forrang til beskyttelsen af religiøse personers følelser uden i tilstrækkelig grad at tage hensyn til den ansøgende virksomheds ret til ytringsfrihed**.

84. Der er derfor sket en overtrædelse af artikel 10 i konventionen.

3.2.2 *Dor v Romania*, Appl. nr. 55153/12, 25. august 2015 ⁽⁹⁾

Denne sag vedrørte en ansøgning om mærket "CRUCIFIX" for tjenesteydelser i klasse 36, 41, 42 og 45 ved den rumænske IP-myndighed. Myndigheden gav afslag på registrering ud fra hensynet til den offentlige orden og sædeligheden, idet den fandt, at religiøse symboler kun kunne anvendes i forbindelse med religiøse

⁽⁹⁾ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22FRE%22%5D,%22appno%22:%5B%2255153/12%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22ADMISSIBILITY%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-157422%22%5D%7D>

aktiviteter og af autoriserede personer, hvilket ikke var tilfældet for det omhandlede tegn, baseret på de tjenesteydelser, som tegnet var ansøgt for.

Menneskerettighedsdomstolen bemærkede, at sagen ikke vedrører udøvelsen af sagsøgerens tanke-, samvittigheds- eller religionsfrihed, men den kommercielle brug af et varemærke. Den konkluderede bl.a., at afslaget på varemærkeansøgningen udgør et indgreb i sagsøgerens udøvelse af sin ytringsfrihed. Et sådant indgreb er i strid med artikel 10, medmindre det er "foreskrevet ved lov", forfølger et legitimt mål i henhold til artikel 10, stk. 2, i EMRK og er "[nødvendigt] i et demokratisk samfund".

Juridisk

38. Sagsøgeren gør gældende, at valget af navn og den grafiske gengivelse af varemærket "CRUCIFIX" falder inden for rammerne af hans tanke-, samvittigheds- og religionsfrihed, og at de nationale myndigheder ved at nægte at registrere det har krænket hans ytringsfrihed.

39. Domstolen bemærker, at nærværende sag ikke vedrører tilkendegivelsen af ansøgers ret til at tænke frit og til samvittigheds- eller religionsfrihed, men den kommercielle brug af et varemærke. Under disse omstændigheder finder domstolen, at det er hensigtsmæssigt at undersøge ansøgningen udelukkende i lyset af artikel 10 i konventionen. Denne bestemmelse lyder som følger:

1. Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at give eller modtage meddelelser eller tanker, uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til grænser ...

2. Da udøvelsen af disse frihedsrettigheder medfører pligter og ansvar, kan den underkastes sådanne formelle bestemmelser, betingelser, restriktioner eller straffebestemmelser, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, territorial integritet eller offentlig sikkerhed, for at forebygge uorden eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden for at beskytte andres gode navn og rygte eller rettigheder, for at forhindre udspredelse af fortrolige oplysninger eller for at sikre domsmagtens autoritet og upartiskhed.

A. Spørgsmålet om, hvorvidt der er sket et indgreb i ansøgerens ytringsfrihed

41. Domstolen minder om, at reklamer er et middel for borgerne til at få kendskab til egenskaberne ved de tjenesteydelser og varer, der tilbydes dem (Casado Coca v Spain, dom af 24. februar 1994, serie A, nr. 285-A, s. 13, præmis 51).

42. I det foreliggende tilfælde havde sagsøgeren ved at ansøge om registrering af varemærket "CRUCIFIX" til hensigt at gøre offentligheden bekendt med de tjenesteydelser, som virksomheden ønskede at levere under dette varemærke og dermed adskille sig fra andre konkurrerende virksomheder. **I den sammenhæng var det omstridte varemærke et vigtigt element i virksomhedens reklame- og forretningsstrategi.**

43. **Under henvisning til, at artikel 10 i konventionen garanterer ytringsfrihed for "enhver", uanset hvilken type budskab der formidles** (se Groppera Radio AG and

Others v Switzerland, 28. marts 1990, præmis 55, serie A, nr. 173), **selv når reklamen er kommerciel** (se Casado Coca, citeret ovenfor, præmis 36-37), **eller når formålet er at opnå en fortjeneste** (se Autronic AG v Switzerland, 22. maj 1990, præmis 47, serie A, nr. 178), **finder domstolen, at sagsøgerens ansøgning i betragtning af varemærkets reklamemæssige karakter er omfattet af beskyttelsen i henhold til artikel 10, stk. 1, i konventionen.**

44. **Afvisningen af ansøgningen udgør derfor et indgreb i ansøgerens udøvelse af sin ytringsfrihed. Et sådant indgreb er i strid med artikel 10, medmindre det er "foreskrevet ved lov", rettet mod et eller flere mål, som er legitime i henhold til artikel 10, stk. 2, og nødvendigt i et demokratisk samfund for at opnå disse mål.**

B. Spørgsmålet om, hvorvidt indgrebet var foreskrevet ved lov

46. Domstolen mener således, at det omhandlede indgreb var "foreskrevet ved lov", nemlig artikel 5, litra f), i lov nr. 84/1998.

C. Spørgsmålet om, hvorvidt indgrebet forfulgte et legitimt mål

47. **Domstolen mener, at indgrebet forfulgte et legitimt mål, nemlig at beskytte offentligheden mod svigagtig handelspraksis og overholdelse af forbrugerlovgivningen.** Det følger heraf, at den pågældende foranstaltning forfulgte de legitime mål om at "beskytte andres rettigheder" og forhindre lovovertrædelser i henhold til artikel 10, stk. 2.

D. Spørgsmålet om, hvorvidt det påståede indgreb var nødvendigt i et demokratisk samfund

48. Med sin dom afsagt af Store Afdeling i sagen *Mouvement raëlien suisse v Switzerland* [GC], nr. 16354/06, præmis 59-63, EMRK 2012 (uddrag), mindede domstolen om sin retspraksis vedrørende de begrænsninger, der kan lægges på ytringer, der er mere kommercielle end politiske.

49. **I sådanne tilfælde er de nationale myndigheder i princippet i en bedre position end den internationale domstol til at afgøre, om en "begrænsning" eller "sanktion" er "nødvendig" for at nå de legitime mål, de forfølger, takket være deres direkte og vedvarende kontakt med landets befolkning** (*Müller and Others v Switzerland*, 24. maj 1988, præmis 35, serie A, nr. 133).

50. Ved udøvelsen af sin tilsynskompetence er det ikke domstolens opgave at træde i de nationale domstoles sted, men den skal i lyset af sagen som helhed undersøge, om de afgørelser, de har truffet i henhold til deres skønsmæssige beføjelser, er forenelige med de bestemmelser i konventionen, der påberåbes (*Axel Springer AG v Germany* [GC], nr. 39954/08, præmis 86, 7. februar 2012).

51. **Omfanget af den skønsmargen, som de kontraherende stater råder over ved vurderingen af nødvendigheden og omfanget af indgreb, er større, når de regulerer ytringsfriheden på områder, der kan krænke dybe personlige overbevisninger af moralsk eller navnlig religiøs karakter** (*Murphy v Ireland*, nr. 44179/98, præmis 67, EMRK 2003-IX (uddrag)). **Staterne har også en vid skønsmargen med hensyn til**

regulering af kommercielle og reklamemæssige ytringer (se markt intern Verlag GmbH and Klaus Beermann v Germany, 20. november 1989, præmis 33, serie A, nr. 165, og Casado Coca, citeret ovenfor, præmis 50).

52. Reklame kan være underlagt begrænsninger, der bl.a. har til formål at forhindre illoyal konkurrence og vildledende reklame. I visse sammenhænge kan selv offentliggørelsen af objektive og sandfærdige reklamebudskaber være underlagt begrænsninger, der sigter mod at respektere andres rettigheder eller er baseret på de særlige forhold ved en given kommerciel aktivitet eller profession (Casado Coca, citeret ovenfor, præmis 51).

53. I den foreliggende sag bemærker domstolen, at **sagsøgeren på ingen måde har godtgjort, at der er en forbindelse mellem de tjenesteydelser, navnlig juridiske tjenesteydelser, som han havde til hensigt at levere til offentligheden under det omtvistede varemærke, og det religiøse symbol, krucifikset. Tværtimod begrænsede han sig til at hævde, at et sådant valg faldt inden for rammerne af hans tanke-, samvittigheds- og religionsfrihed såvel som hans ytringsfrihed.**

54. Under disse omstændigheder **ser domstolen ingen grund til at antage, at de nationale domstole overskred deres skønsmargen ved at konkludere, at der var en risiko for, at offentligheden ville blive vildledt, og ved at give forrang til offentlighedens ret til at blive beskyttet mod eventuel vildledende reklame frem for ansøgerens ret til ytringsfrihed.**

56. **I lyset af disse faktorer og under hensyntagen til den særligt brede skønsmargen, som de nationale myndigheder har til rådighed, finder domstolen, at det pågældende indgreb ikke var uforholdsmæssigt i forhold til det forfulgte mål.**

3.2.3 *Vajnai v Hungary, Appl. nr. 33629/06, 8. juli 2008* ⁽¹⁰⁾

Denne sag omhandler brugen af et symbol, nemlig en femtakket rød stjerne, af næstformanden for arbejderpartiet i Ungarn, under en lovligt indkaldt demonstration. På baggrund af den tidligere brug af symbolet og dets offentlige betydning idømte den centrale distriktsdomstol i Pest sagsøgeren sanktioner i henhold til Ungarns straffelov. Den ungarske domstol anså det at bære den femtakkede røde stjerne for en forbrydelse, da der var tale om et totalitært symbol.

Menneskerettighedsdomstolen bemærkede, at den røde stjerne ikke udelukkende kan forstås som en gengivelse af det kommunistiske totalitære styre, da den også symboliserer den internationale arbejderbevægelse. Den påpegede også, at sagsøgeren bar symbolet med den røde stjerne ved en lovligt indkaldt demonstration uden nogen hensigt om at trods retsstatsprincippet. Menneskerettighedsdomstolen konkluderede, at det er nødvendigt at skelne mellem et udtryk, der er chokerende og stødende, og et udtryk, der mister sin beskyttelse i henhold til artikel 10 i EMRK, og at et forbud mod brugen af dette symbol derfor ville være for bredt i betragtning af den røde stjernes mange betydninger.

A. Hvorvidt der forelå en krænkelse af menneskerettighederne.

52. Domstolen er opmærksom på, at de velkendte massekrænkelser af menneskerettighederne begået under kommunismen har miskrediteret den røde stjernes symbolværdi. Efter domstolens

⁽¹⁰⁾ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-87404%22%5D%7D>

opfattelse kan den imidlertid ikke forstås som et symbol udelukkende for det kommunistiske totalitære styre, sådan som staten implicit har påstået (se præmis 40 ovenfor). Det er tydeligt, at denne stjerne også stadig symboliserer den internationale arbejderbevægelse, der kæmper for et mere retfærdigt samfund, såvel som visse lovlige politiske partier, der er aktive i forskellige medlemsstater.

B. Hvorvidt sagsøgeren har trodset retsstatsprincippet ved at bruge symbolet.

53. Desuden bemærker domstolen, at staten ikke har bevist, at det at bære den røde stjerne udelukkende betyder en identifikation med totalitære tanker, især set i lyset af, at sagsøgeren bar stjernen ved en lovligt organiseret, fredelig demonstration i sin egenskab af næstformand for et registreret venstreorienteret politisk parti og uden nogen hensigt – så vidt vides – om at deltage i ungarsk politik i strid med retsstatsprincippet. Domstolen understreger i denne forbindelse, at det kun er ved en omhyggelig undersøgelse af den sammenhæng, hvori den stødende sprogbrug forekommer, at der kan foretages en meningsfuld sondring mellem chokerende og stødende sprogbrug, som er beskyttet ved artikel 10 i konventionen, og den sprogbrug, der fortaber sin ret til tolerance i et demokratisk samfund.

C. Hvorvidt indgrebet er nødvendigt i et demokratisk samfund.

54. Domstolen finder således, at det pågældende forbud er for bredt i betragtning af den røde stjernes mange betydninger. Forbuddet kan omfatte aktiviteter og tanker, som klart tilhører dem, der er beskyttet af artikel 10, og der er ingen fyldestgørende måde at afgrænse de forskellige betydninger af det inkriminerede symbol på. Det forsøger den relevante ungarske lov faktisk heller ikke at gøre. Endvidere kunne der, selv om der havde eksisteret en sådan afgrænsning, være opstået usikkerhedsmomenter, som ville have haft en afskrækkende virkning på ytringsfriheden og ført til selvcensur.

55. Med hensyn til målet om at forhindre uorden bemærker domstolen, at staten ikke har påvist noget tilfælde, hvor en egentlig eller sågar en usandsynlig fare for uorden udløst af fremvisningen af den røde stjerne var opstået i Ungarn. Efter domstolens opfattelse kan inddæmningen af en blot spekulativ fare, som en forebyggende foranstaltning til beskyttelse af demokratiet, ikke betragtes som et "presserende socialt behov". Under alle omstændigheder er der, bortset fra det pågældende forbud, en række forhold sanktioneret i ungarsk lov med det formål at undertrykke offentlig uorden, selv hvis den skulle blive fremprovokeret af brugen af den røde stjerne (se præmis 15 ovenfor).